

A kommunizmus múltja Spanyolországban

II. rész

The past of communism in Spain

Part II

Szerző: José Luis Orella, a madridi San Pablo Katolikus Egyetem jelenkori történelem professzora

Fordították: Dergán Ádám,¹ Rapcsok Dóra²

Absztrakt

Honnan ered, miből gyökerezik a spanyol baloldali gondolat? Miért nincsenek napirenden napjaink Spanyolországában a polgárháború idején a kommunisták által elkövetett rémtettek? Kik, mikor és hol gyújtottak fel spanyol templomokat és gyilkoltak meg közel hétezer egyházi személyt, köztük 13 püspököt és 283 apácát? Valóban a paracuellosi tömeggyilkosság adta a mintát a szovjeteknek az 1940-es katyni vérengzéshez? Miféle hazugságokkal és ferdtésekkel próbálják pozitívan bemutatni a spanyol állami emlékezetpolitikában a kommunista eszmerendszert? José Luis Orella kétrészes tanulmánya többek között ezekre a kérdésekre ad választ.

Kulcsszavak: kommunizmus, Spanyolország

Abstract

Where does Spanish leftist ideology come from, and where are its roots? Why are the atrocities committed by the communists during the civil war not on the agenda in Spain today? Who, when, and where set fire to Spanish churches and murdered nearly 7000 clergymen and laity, including 13 bishops and 283 nuns? Was the Paracuellos massacre really the model for the Soviets' massacre in Katyn in 1940? What lies and distortions are being used in the Spanish state's memory policy to try to present the communist ideology in a positive light? José Luis Orella's two-part study answers these questions, among others.

Keywords: communism, Spain

¹ Általános főigazgató-helyettes, Nemzeti Emlékezet Bizottságának Hivatala.

² Spanyolnyelv-oktató, szakértő.

Bevezetés

A tanulmány első részében³ áttekintettem a spanyolországi kommunizmus 20. század első felét érintő történetét a forradalmi háttértől kezdve az 1920–1930-as évek zűrzavaros mindennapjain át a véres polgárháborúig és annak a mozgalmat érintő utóéletéig, valamint a szakszervezetek helyzetéig bezárólag. A második rész a kommunizmusnak a Franco-diktatúrában, majd a kiépült demokratikus államrendszerben betöltött szerepét és tevékenységét vizsgálja.

Kommunizmus a Franco-diktatúrában

Sztálin 1953-ban bekövetkezett halála mélyreható változást idézett elő a spanyolországi kommunisták politikai stratégiájában. 1960-ban a PCE (Partido Comunista de España, Spanyolország Kommunista Pártja) VI. prágai kongresszusa Santiago Carrillót választotta főtitkárnak. Az új vezető már a polgárháború alatt is betöltötte ezt a posztot a JSU-ban (Juventudes Socialistas Unificadas, Egyesült Szocialista Ifjúság), amikor az egyik legjelentősebb kommunista vezető lett, és a madridi védelmi juntában betöltött pozíciója miatt őt tették felelőssé a Paracuellos del Jarama-i tömeggyilkosságokért. Politikailag azonban képes volt a pártot az olaszok által követett útra terelni, akik a moszkvai utasításokkal szembeni nagyobb cselekvési autonómiát részesítették előnyben.

A párt fő tevékenysége belföldön az 1950-es évek végén kialakult rezsimmellenes tevékenységekkel való kapcsolatfelvétel, toborzás és ellenőrzés volt. A Franco-ellenesség három fő pillére közül kettőt a diákság és a munkásság alkotott. A progresszív katolikus aktivizmussal együtt ez a három összetevő új hadszínteret biztosított a veterán PCE harcosai számára, akik úgy vélték, hogy a rezsimmel szemben ellenérzéseket tápláló fiatalok toborzása, a munkásbizottságok és az egyházi szakszervezetek beszívargása ideális cselekvési terepet, és egyúttal a politikai hegemonia megszerzésének lehetőségét jelentheti a PCE számára. Azonban a Carrillo által a szervezet felett gyakorolt erős ellenőrzés 1964-ben néhány újító eszméket valló értelmiségi, mint például

³ A tanulmány a *Századvég* folyóirat 2024/2. számában jelent meg.

Fernando Claudín és Jorge Semprún kiutasításához vezetett. Carrillo PCE-je csatlakozott a PCI (Partito Comunista Italiano, Olasz Kommunista Párt) eurokommunizmusához, amelyhez a PCF (Parti Communiste Français, Francia Kommunista Párt) is csatlakozott.⁴

A szovjet hatalomtól „független” kommunisták nagy védelmezője Nicolae Ceaușescu, Románia vezetője volt. Egyedül a spanyolok, az olaszok és a románok maradtak ki Csehszlovákia 1968-as megszállásából és „tavaszuk” megsemmisítéséből. A PCE eurokommunista irányvonala miatt számos pártszakadáson ment keresztül. 1964-ben kivált belőle a maoista irányultságú Spanyol Kommunista Párt, Partido Comunista de España (marxista-leninista) néven, rövidítve: PCE (m-l). Az 1968-as csehszlovákiai események nyomán jött létre 1971-ben a Szovjetunió irányutatását követő Spanyol Kommunista Párt a VIII–IX. Kongresszus alapján, a Partido Comunista de España (VIII y IX Congresos). 1973-ban pedig a demokratikus ellenzéki erőkkel való összefogás miatt vált ki a Spanyol Kommunista Munkáspárt (Partido Comunista Obrero Español, azaz PCOE).⁵ 1974. január 6-án az első csoport megalakította a Forradalmi Antifasiszta és Hazafias Front (Frente Revolucionario Antifascista y Patriota, FRAP) nevű platformot, amelyet a kommunizmus-hoz közel álló szocialista, Julio Alvarez del Vayo vezetett. Ő a polgárháború alatt a hadsereg főbiztosa volt. A FRAP magába olvasztotta az olyan forradalmi csoportokat, mint a Spanyol Demokratikus Egyetemi Diákszövetség (Federación Universitaria Democrática Española, FUDE), amely a vietkong és a guevarizmus felé orientálódott, és amelynek tagjai voltak többek között José María Maravall és Enrique Barón, a demokratikus időszak későbbi szocialista miniszterei. Ebben az évben a FRAP megkezdte véres támadásait a fegyveres erők, így a rendőrség ellen is.⁶ Az akciók középpontjában az építőiparral kapcsolatos sztrájkok és a turisták által leginkább látogatott mediterrán városokban a rezsimmelenes graffittikkal történő provokáció állt. A FRAP koordinációs bizottságának 1971-es elemzésében a spanyol helyzetet a következőképpen írta le:

⁴ Tusell 1979; Elorza 1995; Claudín 1977; Carrillo 1977.

⁵ Estruch Tobella 2000; Hermet 1972; Martorell 2000; Tusell 1977; Morán 1986; Treglia 2012.

⁶ Pellicer 2010, 20.

„Ma, a politikai sötétség ellenére, amelyben a fasizmus népünket tartani igyekszik, a tömegek körében kezd világossá válni, hogy a fasizmus felszámolásához az is szükséges, hogy egységfrontot alakítsunk ki, és hogy ezt a fasiszta diktatúra új körülményei között kell megtenni, amelyben nincsenek legális pártok vagy népi szervezetek, amelyben a néptömegek egész politikai életét brutálisan elnyomják, és amelyet a legszigorúbb titokban kell folytatni. A FRAP-ot a mai új körülmények között kell összekovácsolnunk, ahol a fő erőt az óriási, szervezetlen tömegek, és nem az olyan politikai pártok és szervezetek jelentik, ahol a középosztályok még mindig gyakorlatilag tétlenek a diktatúrával szemben.”⁷

Ugyanebben az időszakban néhány maoista irányzatú katalán kommunista harcos elszakadt a PSUC-tól (Partido Socialista Unificado de Catalunya, Katalónia Egyesült Szocialista Pártja), és 1969-ben úgy döntöttek, hogy a PCE (Internacionálé) nevet adják maguknak. A polgári csoportokkal való szövetség megtagadása és a sztálinizmus következetes védelme azonban újabb csoportok kiszakadásához vezetett. Így jött létre az „isták” – Organización Comunista de España, PCE (i) „los istas” – valamint a „nemzetközi” csoportja – Partido Comunista de España (internacional). 1975-ben újra megjelentek Spanyol Munkáspárt (Partido del Trabajo de España, PTE) néven, és a PCE-t vezető Demokratikus Junta részét képezték.⁸ 1967-ben a PCE párizsi csoportjában megjelent a maoista irányzat egy új szakadár csoportja, a Spanyol Marxista–Leninisták Szervezete (OMLE). Az OMLE-t 1968 szeptemberében alapították Brüsszelben, de 1975-ben, az első kongresszus eredményeként újjászerveződött PCE-vé, amely forradalmi szervezetként elfogadta a fegyveres szárny létrehozását GRAPO (Los Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre, Első Októberi Forradalmi Antifasiszta Csoportok) néven. A GRAPO a rendszerváltás időszakában 83 merényletet hajtott végre, súlyos szerepet játszott az erőszakos politikai

⁷ Grupo Edelvec 1985, 16.

⁸ Manté 2004.

radikalizálódásban. Főtitkára Manuel Pérez Martínez volt, akit „Arenas elvtárs” néven ismertek.⁹

Az átmeneti időszakban a szakadárok a szovjetbarátok soraiból kerültek ki. 1970-ben Enrique Líster megalapította a PCOE-t, bár később, 1986-ban Santiago Carrillo távozásával újra csatlakozott a PCE-hez. A korábbi PCE (VIII–IX) más csoportokkal együtt részt vett abban a koncentrációs folyamatban, amely 1984-ben a Spanyolország Népeinek Kommunista Pártja (Partido Comunista de los Pueblos de España, PCPE) létrejöttét eredményezte, az pedig 1989-ben nagyrészt újra csatlakozott a PCE-hez, egy kis csoportot leszámítva, amely megtartotta a PCPE rövidítést.

A szovjetek „egyháza”

A katolikus egyház mint a rezsim egyik alappillére, egyes elemeit tekintve fontos változásokon ment át: diadalmas egyházból lázadó egyházzá változott. Marcelo González bíboros 1974. július 11-én a Királyi Erkölcsi és Politikai Tudományos Akadémián tartott disszertációjában részletesen írt a diadalmas egyházzal, ami a mártíroknak köszönhetően tudott növekedni. A háború vége óta, húsz év alatt 76 iskolai szemináriumot építettek, ami hárommilliárd-százhatmillió pezetába került. 1934 óta a szeminaristák száma 300 százalékkal nőtt, a nagykorúak száma 2000-ről 8000-re, míg a kiskorúaké 5000-ről 14 000-re emelkedett. Az egyházmegyei papok száma 1964-ben elérte a 26 000-et, az egyház szolgálatában álló férfiaké a 38 000-et, a nőké a 109 000-et, közülük 30 000-en missziókban dolgoztak, főként Latin-Amerikában. Ezek a számok egy hamvaiból újjászületett egyház életerejét mutatták, amely nemcsak Spanyolország, hanem a latin-amerikai kontinens számára is emberi erőforrásokat biztosított.¹⁰ Amikor azonban XXIII. János pápa összehívta a II. Vatikáni Zsinatot, és közzétette utolsó enciklikáját, a *Pacem in Terris*, a spanyolországi egyház szükségesnek találta, hogy megváltoztassa a spanyol politikai berendezkedéssel való kap-

⁹ Novales 1989; Gómez Parra 1991.

¹⁰ A francói Spanyolországról részletesen: Redondo 1999; García Villoslada 1979–1982; Cuenca Toribio 1978; Cárcel Ortí 2009; Álvarez Bolado 1976; Díaz Salazar 1981; Botti 1992; Tusell 1984; Díaz-Salazar Martín de Almagro 1993.

csolatát. A vatikáni államtitkárság megerősítette a kereszténydemokrata irányzatokat, amelyek az állam és az egyház közötti kapcsolatok megszakadását védelmező martiniánus gondolkodás felől a keresztényszocialista álláspontok irányába kezdtek eltolódni. Franco számára ez érthetetlen volt, hiszen több évtizedes kormányzása alatt kiváltságos helyzetet biztosított a katolikus egyháznak.

A spanyolországi egyházban fokozatosan halványulni kezdett az a hála, amit a katakombákból és a mártíromságból való felszabadulás váltott ki. 1971 szeptemberében került sor a püspökök és papok közös közgyűlésére, amelyen a politizálódott szektorok vették át az irányítást. Az általuk összeállított záróközlemény a rendszerhez fűződő minden kapcsolat megszakítását, a konkordátum felülvizsgálatát, valamint a Cortesben (a spanyol parlamentben) az egyházi részvételről való lemondást sürgette. 1972. január 11-én Vicente Enrique y Tarancón lett a Püspöki Konferencia elnöke, egyúttal hivatalosan is Madrid érsekévé nevezték ki. Az új érsek kijelentette, hogy az egyház és az állam közötti unió véget ért. Egy évvel később a püspöki konferencia *La Iglesia y la comunidad política* [Az egyház és a politikai közösség] címmel dokumentumot tett közzé, amelyben megismételték, hogy el szeretnének távolodni a rezsimtől. A kijelentést 59 püspök támogatta, 20 pedig elutasította.

A váltás főszereplői a Katolikus Akció nevű mozgalom egyesületei voltak, mint a Katolikus Munkásfiatalok (Juventudes Obreras Católicas, JOC) és a Katolikus Akció Munkásközösségek (Hermandades Obreras de Acción Católica, HOAC). 1950-ben a Spanyol Katolikus Akciónak 522 470 tagja volt 12 349 központtal, a HOAC-nak pedig 1500 aktív tagja és további 5235 híve volt.¹¹ Ez utóbbiak között számos olyan személy szerepelt, aki régebben a forradalmi baloldal harcosa volt, de időközben megtért. A HOAC és a JCO tagjai együttesen kibővítették azoknak a szakszervezeti aktivistáknak a hálózatát, amelyek a keresztényszocializmushoz közeli értékeket vallották.¹² A maga részéről a Jézus Társasága Apostolátusa létrehozta az Ifjúsági Munkaügyi Őrsök (Vanguardias Obreras Juveniles, VOJ) nevű szervezetet, amelyből később megalakult a Munkaügyi és Szociális Őrs (Vanguardia Obrera y Social,

¹¹ Gómez Pérez 1976, 163.

¹² Babiano 1995, 277–294.

VOS). Egy másik fontos szektort az Egyetemi Mária Kongregációk Spanyolországi Szövetsége (Federación Española de Congregaciones Universitarias Marianas, FECUM) képviselt, amelynek a jezsuiták vezetésével 137 831 tagja volt.¹³ 1964-ben a fentiek alkották a Munkavállalók Szakszervezeti Akciója (Acción Sindical de Trabajadores, AST) magját. 1970-től az antikommunista elemek eltávolítását szorgalmazták, és az AST-t a Munkások Forradalmi Szervezetévé (Organización Revolucionaria de Trabajadores, ORT) alakították át.¹⁴ Az új pártban nem voltak katolikus munkások, ezért maoista–kommunista irányultságú szervezetté vált.

Kommunizmus a demokráciában

1977. április 9-én, nagyszombaton, a húsvéti ünnepeket kihasználva, Adolfo Suárez kormánya legalizálta a PCE-t. Az első parlamenti választásokon a PCE a szavazatok 9,33 százalékát szerezte meg, így 20 képviselője lehetett. Ezzel a harmadik legjelentősebb politikai erő lett a szocialisták után, ugyanakkor messze nem vált a spanyolországi baloldallal hivatkozási pontjává. Az 1979-es választásokon némileg jobban szerepeltek: a szavazatok 10,77 százalékát szerezték meg, 23 képviselőt küldhettek a parlamentbe. Az ő idejük ezután azonban lejárt, és a polgárháborút átélte vezetés fenntartása többé már nem illett bele a spanyol társadalomba. Az 1982-es választásokon a szocialista Felipe González győzött, a PCE támogatottsága 4,02 százalékra, vagyis 4 mandátumra esett vissza – ekkor úgy tűnt, hogy a kommunizmusnak leáldozott.

Ugyanakkor a párt mégis megmaradt, mégpedig a NATO-ból való esetleges kilépésről szóló népszavazás miatt. A kilépést támogató társadalmi platform volt az alapja az Egyesült Baloldall (Izquierda Unida, IU) nevű koalíció létrehozásának, amelyben a kommunisták a korábbi marginális baloldali disszidensekkel egészültek ki, egy fiatal kommunista bányász, Gerardo Iglesias vezetésével. Az IU az 1986-os választásokon mindössze 4,63 százalékot ért el és csupán 7 képviselőt juttatott a parlamentbe. Az újjászületés kulcsa Julio Anguita, Córdoba polgár-

¹³ Gómez Pérez 1976, 163.

¹⁴ Laiz 1993, 40–56.

mesterének megválasztása lett az IU élére – abban az időben ez volt az egyetlen tartományi főváros, ahol kommunista vezető irányított. Julio Anguita, akinek az apja egy kommunista tanár és a *maquis* soraiban harcoló partizánparancsnok volt, 1988-ban vette át a koalíciót. A következő évben a kommunisták 9,07 százalékot értek el és 17 képviselői mandátumot szereztek; 1996-ban ez az arány 10,54 százalékra nőtt, ami 21 mandátumot eredményezett. A növekedés annak volt köszönhető, hogy elhatárolódtak a szocializmustól, és kísérletet tettek a kommunista vezetésű baloldal létrehozására. Anguita egészségügyi problémák miatt visszalépett, így fokozatosan csökkent a szervezet támogatottsága, amely 2008-ra, Gaspar Llamazares idején érte el a mélypontot: 3,77 százalék és 2 mandátum. Egy új koordinátorral, Cayo Larával 2011-ben 6,92 százalékot és 11 mandátumot szereztek, ami a 2015-ös választásokon 8 százalékra csökkent, más baloldali formációkkal kötött különböző koalíciókból, a nacionalista szeparatizmust a diskurzusuk részeként integrálva. A következő évi választásokon az Unidos Podemos („Együtt Képesek vagyunk rá”), a radikális baloldali erők nagykoalíciójának részeként indultak.

A Podemos és az égbolt meghódítása

2014. január 12-én a *Público* nevű digitális újság honlapján megjelent egy kiáltvány *Lépünk: alakítsuk át a felháborodást politikai változássá* címmel, amely a 2011-es 15-M Mozgalomból (Movimiento 15-M, a megszorítások ellen létrejött mozgalom) kiinduló tüntetéseket próbálta politikai formában megvalósítani. A kiáltvány leírta a Spanyolországban és a dél-európai országokban kialakult kritikus helyzetet, valamint hangsúlyozta, hogy az embereknek össze kell fogniuk egy horizontálisan szervezett, radikális alternatíva létrehozására. Ez az alternatíva a következő európai választásokon politikai jelöltség formájában egyesítené a felháborodott emberek akarátát, szembeállítva a hagyományos pártok súlyos korrupciójával és a foglalkoztatás bizonytalanságával. A kiáltványt számos olyan tanár és társadalmi aktivista aláírta, aki részt vett a 15-M tüntetéseken.

Január 17-én került sor a Podemos néven elterjedt mozgalom nyilvános bemutatkozására. Az új mozgalom körülbelül négy hónapnyi

munka eredménye volt: egy kisebb csapat azért dolgozott, hogy egy olyan politikai alternatívát teremtsen, amely szakít a kétpártrendszerrel és a végrehajtó hatalom neoliberális gazdaságpolitikájával. A mozgalom tagjai a madridi Complutense Egyetem (Universidad Complutense de Madrid, UCM) professzorainak egy csoportja, Pablo Iglesias, Juan Carlos Monedero, Iñigo Errejón, Carolina Bescansa és Luis Alegre voltak. Pablo Iglesias (Madrid, 1978), a FRAP egykori harcosának és a CCOO egyik vezetőjének fia, az UCM politológia professzora, továbbá az Intereconomía, a La Sexta és a Cuatro televíziós csatornák ismert talkshow-jának műsorvezetője. Az első csatorna jobboldali és liberális gazdasági irányultságú, míg a La Sexta kifejezetten baloldali, a Cuatro pedig balközép. Pablo Iglesias emellett két műsort vezetett: a *Fort Apache*-t, a politikai ellenállásról szóló talkshow-t a Hispan TV-csatornán, valamint a *La Tuerkát*, a Producciones CMI által készített és a Público TV által az interneten keresztül sugárzott televíziós talkshow-t. Az előbbi az iráni televízió spanyol nyelvű külföldi csatornája, az utóbbi pedig a *Público* nevű, radikális baloldaliként jellemezhető médiumhoz kapcsolódik.

Az időzítés nem is lehetett volna megfelelőbb. A társadalmi nehézségek a radikális válasznak kedveztek. A munkanélküliség aránya Spanyolországban 2014-ben 25,93 százalék volt, a fiatalok munkanélküliségi rátája 55,49 százalék, az apáké pedig 21,71 százalék. Azokban a háztartásokban, ahol az összes felnőtt munkanélküli volt, az arány 10,83 százalékkal emelkedett.¹⁵ Az országban a nyomor vészesen növekedett, ami lerombolta a középosztályra épülő társadalom képét (hasonlóan utolsó Franco-rezsimhez), ami kiegyesült a munkanélküliek emelkedő számával és a munkaerőpiacra való egyre nehezebb visszatéréssel. A Podemos politikai pártként azzal a céllal alakult meg, hogy horizontális szervezetként kulcsszerepet játsszon az európai választásokon, miközben a megszorításokat hangsúlyozó liberális gazdasági reformok által büntetett ágazatok javaslatainak szószólójává váljon.

Az új politikai mozgalom színe a lila lett, amit a lélekkel, a józansággal, a hatalommal és a változással azonosítanak. Spanyolországban ezt még kiegészítették a republikánus olvasattal is, hiszen 1931 és 1939 között, a második köztársaság idején ez volt a spanyol zászló csíkjainak

15 INE 2014.

színe. A Podemos ideológiai programjának fő elemei az alábbiakon alapultak: a bérek és a nyugdíjak emelése, a korrupció és az adócsalás üldözése, tisztességes lakhatáshoz való alkotmányos jog, szociális bérleti díjakkal rendelkező állami lakásállomány létrehozása, a közszolgáltatások védelme a szolgáltatások kiszervezésével szemben, ami magába foglalta az állam által nyújtott széleskörű szolgáltatások privatizációját, úgymint az oktatás, az egészségügy, az igazságszolgáltatás, a közlekedés, a tájékoztatás, a lakhatás és a kultúra. Továbbá fontos szerepet kaptak a feminista törekvések a nemi erőszak elleni küzdelemben és az állam által támogatott ingyenes abortusz védelmében: az antimilitarista diskurzus, ami magába foglalta Spanyolország NATO-ból való kilépését; a bevándorlókat segítő csoportok támogatását a külföldiekre vonatkozó törvények hatályon kívül helyezésével; Spanyolország strukturálását illetően pedig nyitottak voltak a radikális nacionalista baloldal felé, elismerve az önrendelkezési jogot egy olyan népszavazás során, amely arról döntene, hogy Katalónia Spanyolországhoz tartozik-e, vagy sem.

2014. május 25-én tartották az európai parlamenti választásokat. Spanyolországban a radikális baloldal nagymértékben növelte mozgásterét annak ellenére, hogy a Néppárt (El Partido Popular, PP) 4 098 339 szavazattal és 16 EP-képviselői hellyel győzött, ugyanakkor az előző választáshoz képest 8 képviselői helyet veszített. Ugyanez történt a Spanyol Szocialista Munkáspárttal (Partido Socialista Obrero Español, PSOE) is, amely 3 614 232 szavazattal és 14 EP-mandátummal megőrizte ugyan a második helyét, de 9 mandátumot veszített az európai intézményben. Ezzel szemben a radikális baloldal profitált a két hagyományos, nagy párt bukásából. A Primavera Europea (Európai Tavasz) egy olyan koalíció volt, amely magában foglalta azokat valenciai baloldali nacionalista csoportokat, amelyek 2011-ben hozták létre a Kompromis-koalíciót (Coalición Compromís – baloldali és zöld irányzatokat összefogó pártszövetség), valamint az Equót (radikális zöldek). Ez utóbbi egy baloldali környezetvédő formáció volt, amely arra törekedett, hogy a zöld csoportokat egyetlen képviseletbe tömörítse. Végül a Chunta Aragonesista, egy aragóniai nacionalista baloldali formáció más, kisebb kasztíliai és melillai csoportokkal együtt megalakította a Primavera Europeát, amely 302 266 szavazatot és 1 európai parlamenti képviselőt szerzett. Az IU-LV La Izquierda Plural néven mutatkozott be,

amely az IU-t és a különböző autonóm régiókban létrejött egységeket – mint például az IPC-LV-t és az EUiA-t Katalóniában, az Anova-IN-t Galíciában, a Batzarret Navarrában és kisebb zöld és baloldali csoportokat – egyesítette. Az IP 1 575 308 szavazatot és 6 európai parlamenti képviselői helyett szerzett, ami 4 képviselővel több, mint amit az azt megelőző, 2009-es EP-választáson értek, megerősítve ezáltal a baloldallal újjáalakulási folyamatának növekvő lendületét, amelyre a párt vállalkozott.

Azonban a lila pártnak, a Podemosnak – amelynek szlogenje: „Mikor szavaztál utoljára lelkesen?” – sikerült meglepnie a közvélemény-kutató intézeteket azzal, hogy 1 253 837 szavazatot, 5 EP-képviselői helyet szerzett a szavazatok 7,9 százalékával. Annak ellenére, hogy a szervezet Pablo Iglesias (a politikai szervezet legismertebb személye) arcképével ellátott szavazólapokkal indult, senki nem számított ilyen eredményre, hiszen egy fiatal pártról volt szó. A lila párt a harmadik legtöbb szavazatot kapta Madridban, Aragóniában, Kantábriában, Asztúriában és a Baleár-szigeteken. A Podemos október 18-án a Vistalegre-palotában tartotta az első úgynevezett Állampolgári Gyűlést, 7000 ember részvételével. A közösségi finanszírozás (*crowdfunding*) segítségével 5750 aktivista 132 711 eurót gyűjtött össze a kongresszus költségeire és a mozgalom pénzügyeire.¹⁶ A Podemos azt állította, hogy azért van mintegy 240 000 tagja, mert nem írt elő kötelező tagdíjat. Pablo Iglesias záróbeszédében egy szándéknyilatkozattal fejezte be a kongresszust: „Az eget nem konszenzussal, hanem támadással foglalják el.” Az európai parlamenti választásokon aratott meglepetésszerű győzelme és a vezető szilárd ambíciója, hogy a PSOE-től elszakítsa a választási testületet, nagyon eseménydús általános választásokat vetített előre. 2015. február 4-én a CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas – közvélemény-kutató intézet) bejelentette, hogy a Podemosra a válaszadók 23,9 százaléka adná le a voksát, és ezzel – megelőzve a PSOE-t – az ország második politikai ereje lett. A következő választási összecsapások során a lila párt fokozatosan megszilárdította erejét, később viszont egyre inkább csökkent a támogatottsága, mivel egyre világosabbá vált, hogy egy forradalmi baloldalt és nem egy olyan tiltakozó mozgalmat képvisel, ami a jobb és bal szerinti bináris felosztáson kíván felülkerekedni.

¹⁶ Gil 2014.

A 2015. május 24-i önkormányzati választásokon a Podemos nem kockáztatta a saját „brandjét”, hanem úgy döntött, hogy más csoportokkal és platformokkal együttműködve Ganemos (Nyerjünk) név alatt indul. A helyi választói akarat azonban döntőnek bizonyult: míg egyes helyeken sikeres volt az összefogás, máshol több jelölt is ugyanazért a szavazóbázisért versengett. Ennek ellenére az eredmények jónak tekinthetők, hiszen – főként a szocialistákkal folytatott tárgyalások után – ők kormányozhatták Madrid, Barcelona, Zaragoza, Cádiz és La Coruña városát.

Madridban a polgármesteri tisztséget az Ahora Madrid nyerte el – egy koalíció, amelyet a Ganemos Madrid, a Podemos, valamint független jelöltek, az IU-ból kilépett képviselők és az Equo alkottak, a többségi pártok ellenében. A lista élén Manuela Carmena állt, egy egykori harcos kommunista, egy munkajogász, aki a büntetés-végrehajtási felügyelet bírója lett, és aki több, terrorizmusért elítélt szabadon bocsátását is támogatta. Barcelona esetében a Guanyem Barcelona listája nyert, amelyet az Iniciativa per Catalunya Verds, az Esquerra Unida i Alternativa, az Equo, a Procés Constituent és a Podemos beáramlása miatt átneveztek Barcelona en Comúra. A listát Ada Colau, a Plataforma de Afectados por la Hipoteca (PAH) korábbi szóvivője vezette, amely a tiltakozásokban kiemelkedő szerepet játszott. Zaragozában a Zaragoza en Común (ZeC) nevű lista, amelyet Pedro Santisteve, a Zaragozai Egyetem professzora, az Asociación de Seguimiento y Apoyo a Presas y Presos en Aragón (ASAPA) alapítója vezetett, szintén győzött. A listát a Podemos, az IU, az Equo, a Somos és a Demos+, a Piratas de Aragón és a Chunta Aragonesistából kivált Puyalón de Cuchas alkotta. La Coruñában Xulio Ferreiro, a La Coruñai Egyetem eljárásjogi professzora nyerte el a polgármesteri tisztséget. A győztes Marea Atlántica koalíció listáját az Esquerda Unida, a Podemos, az Anova-Irmandade Nacionalista, a Compromiso por Galicia, az Equo és az Espazo Ecosocialista Galego alkották. A koalíció testvérlistái, a Compostela Aberta és a Ferrol en Común hasonlóképpen sikerrel vették át a hatalmat. Cádizban a Por Cádiz si se puede jelöltje, José María Gonzalez, „kichi” nyert, amely a Podemos helyi „brandje” volt. González középiskolai tanár, Teresa Rodríguez társa és az IA téziseinek követője. A támogatást a szocialistáktól és a Ganemos Cádiztól kapta. Utóbbit az IU és az Equo alkotta. Zamorában az IU győzött, a korábbi anarcho-szindikalista harcos, Fran-

cisco Guarido jelölésével. Valenciában a baloldali változás szelét a Compromís koalíció hozta meg, Joan Ribó, az EUPV (Valenciai IU) egykori kommunista aktivistájával, aki helyi szinten a szocialisták és a València en Comú, a Podemos támogatását kapta. A városi jelöltek sikere egyrészt a szocialista listák összeomlásának, másrészt annak volt köszönhető, hogy a társadalmi mozgalmak, a radikális baloldali nacionalizmus, valamint az IU és szövetségi szatellitjei által irányított politikai tér fokozatosan felszívódott. Ennek nyomán a Podemos a baloldal megállíthatatlan növekedésének képviselőjévé vált, sőt, a történelmi PSOE görög mintájú *sorpasso* lehetőségének megvalósítója lett.¹⁷

A következő választási próbatétel a 2015. szeptember 27-én tartott katalóniai autonóm választás volt. Ezen Artur Mas határozottan a fentektől való teljes elszakadást hirdette meg, hogy ezzel elterlje a figyelmet pártja súlyos korrupciós botrányairól, valamint arról, hogy támogatottsága drasztikusan visszaesett a már meglévő szociális intézkedések többségének felszámolásával járó megszorító politika következtében. A Junts pel Sí nevű új koalíció a nacionalista CDC és ERC pártokat egyesítette a kormány által e célból támogatott ANC és Òmnium függetlenségpárti szervezetekkel. Az eredmény 1 628 714 szavazat és 62 mandátum lett. Ada Colau barcelonai győzelmét a Catalunya Sí que es Pot (CSQP), az Equo, az IPC, az EUiA és a Podemos koalíciója próbálta erősíteni, Lluís Rabell aktivista, a Federació de Asociaciones de Vecinos de Barcelona elnökének vezetésével. A meghatározó szereplő valójában José Luis Franco Rabell üzletember volt, egy csődbe jutott családi vállalkozás korábbi elnöke, akinek politikai tapasztalata a trockista PORE-ban (Partido Obrero Revolucionario de España, Spanyol Forradalmi Munkáspárt) való részvételére vezethető vissza. Vezetése sikertelen volt: a 367 613 szavazat és 11 képviselő csekélynek bizonyult. A kudarc egyik oka a CUP (La Candidatura de Unidad Popular, A Népi Egység Jelöltlistája) sikere volt, amely 337 794 szavazatot és 10 mandátumot szerzett, 7-tel gyarapítva az előző választáson szerzett 3 mandátumát. A CUP-nak sikerült összehangolnia a radikális tiltakozók szavazatait egy határozottan függetlenségpárti üzenet mentén, szembeállítva a többi párt úgynevezett politikai kasztjával. Ez vonzóbbnak bizonyult sok társadalmi csoport számára, mint az új koalíció, amely

¹⁷ Orella 2019, 123–141.

a kommunisták és a zöldek hagyományos szervezeteit egyesítette a Podemossal.

Ezután következett az igazán nagy választási próba, a 2015. december 20-i általános választások, ahol eldőlt, hogy a Podemos bejut-e a nemzeti parlamentbe, és hogy a rendszerváltás óta megszilárdult kétpártrendszer véget ér-e. Ezeken az általános választásokon Mariano Rajoy PP-je megőrizte első helyét, de 123 képviselői hellyel (63-al kevesebb, mint 2011-ben) és 3 629 601 szavazat elvesztésével, míg a PSOE kisebb visszaesést szenvedett el: 90 képviselőt szerzett (20-al kevesebbet a korábbihoz képest) és 1 458 196 támogatóval kevesebbet, mint azelőtt. A kétpártrendszer hagyományos pártjainak hanyatlásából elsősorban az Albert Rivera vezette Ciudadanos (Polgárok) jött ki a legjobban, 40 mandátummal. Ők a rendszer reformszellemét követelve – különösen a korrupció elleni küzdelemre és Spanyolország egységének védelmére összpontosítva – tettek szert előnyre. A Podemos a saját nevével 3 198 584 szavazatot és 42 képviselőt szerzett, de ehhez hozzá kellett adni a katalán testvérpárti jelölteket, az En Comú Podemet, az Ada Colau által inspirált Barcelona en Comú körüli koalíciót, tehát ehhez csatlakozott a Podemos és az ICV-EUiA, továbbá megkapta más csoportok támogatását is, mint például a Procés Constituent, amely már a BeC-ben is benne van. A lista élén Xavier Domènech, az Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) professzora állt, aki a barcelonai városi tanács stratégiai tanulmányokért és emlékezetpolitikáért felelős biztosként tevékenykedett. Ebben a minőségében politikai megbízottként több jobboldali és katolikus eredetű név és szimbólum – például I. János Károly király mellszobra – eltávolítását hajtotta végre. Ada Colau képviselőjeként jó személyes kapcsolatot ápolt Pablo Iglesias-szal. Ez alkalommal 929 880 szavazattal és 12 mandátummal valóban becsülendő eredményt értek el, így Barcelona és Tarragona vezető politikai erejévé váltak, lehetségessé vált a PSOE testvérpártjának, a PSC-nek a megelőzése. Valenciában a Compromís-Podemos-És el Moment (a Podemos és a Compromís koalíciója) választási lista nyert, ami 671 071 szavazatot szerzett, 9 képviselővel. Galíciában megalakult az En Marea-koalíció, amelyet a következő év júliusában már politikai pártként jegyeztek be. Ezen a választási listán a Podemos, az Anova-Irmandade, az EU, az Equo és az Espazo Ecosocialista Galego szerepelt városi szinten az előző önkormányzati választásokra létrejött csoportosulásokkal

együtt. Az eredmények alapján 408 370 szavazatot és 6 mandátumot szereztek. A Podemos által létrehozott listákat összesítve a párt több mint ötmillió szavazatot és 69 képviselőt szerzett az általános választásokon!

Ezzel egy időben megalakult az Most Közösen (Ahora en Común) nevű platform, amely olyan választási listák létrehozására törekedett, ahol a Podemos és az Izquierda Unida – az önkormányzati jelölésekhez hasonlóan – összefoghat. Ez azonban Pablo Iglesias ellenállása miatt nem volt megvalósítható, aki a katalán kudarc után az IU-t tehernek tartotta. Ennek ellenére a név bejegyzése után az Ahora en Común néhány támogatója a Népi Egység (Unidad Popular, UP) nevet vette fel, amelyhez az alábbi szervezetek csatlakoztak: Izquierda Unida, Unidad Popular en Común, Chunta Aragonesista, Izquierda Asturiana, Batzarre-Asamblea de Izquierdas, Construyendo la Izquierda-Alternativa Socialista, Entre Tod@s Sí Se Puede Córdoba, Segoviemos és Izquierda Castellana. Az UP jelöltje Alberto Garzón lett, egy fiatal közgazdász, a PCE aktivistája, akit Pablo Iglesias be akart integrálni a pártjába, de nem a sajátjába. 2016 júniusában ő váltotta Cayo Larát az IU szövetségi koordinátoraként. Ezeken az általános választásokon az UP 923 133 szavazatot kapott, a PCE kemény magja viszont mindösszesen 2 mandátumot szerzett, 759 257 szavazatot és 9 mandátumot veszítettek – ezek a voksok feltehetően a lila jelöltek neve mellé kerültek.¹⁸

Az eredmények azonban megakadályozták a kormányalakítás lehetőségét, mivel a két jelölt egyike sem szerezte meg a szükséges parlamenti többséget, sem Mariano Rajoy a PP részéről, sem a PSOE új vezetője, Pedro Sánchez, aki a Ciudadanos támogatását élvezte. Ezenfelül egyikük sem tudta elérni, hogy valamelyik jelentős párt tartózkodjon a szavazástól, ami a beiktatásukhoz szükséges feltétel lett volna. Ennek eredményeként 2016. június 26-ra újból kiírták az általános választásokat. Ez alkalommal Pablo Iglesiast elcsábította a lehetőség, hogy az UP közel 1 000 000 szavazatát hozzáadhatja az általa vezetett formáció ötmilliójához, és megkísérelheti a PSOE végleges megdöntését, ahogyan a görög Syriza tette a Paszokkal. Egy hónappal a választások kiírása

¹⁸ Uo.

előtt az IU és a Podemos megállapodott abban, hogy koalícióban indulnak a választásokon.¹⁹

A 2016-os általános választásokon más forgatókönyv érvényesült. A PP ismét nyert, de visszaszerezte a Ciudadanos által elvesztett szavazatok nagy százalékát. Ez 704 271 szavazattal több, aminek köszönhetően a PP 14 mandátumot szerzett, ami összesen 137 parlamenti képviselőt jelentett. 372 958 szavazat érkezett a Ciudadanosra, amely így 8 mandátumot veszített. A PSOE ismét 101 469 szavazattal kevesebbet kapott, ezzel 5 mandátumot veszített, ami 1977 óta a legalacsonyabb eredménye volt. Az Unidos Podemos listája 3 227 123 szavazattal és 45 mandátummal erősödött. Katalóniában az En Comú Podem-Guanyem el Canvi névre átkeresztelt koalíció 853 102 szavazatot kapott, 76 778-cal kevesebbet, mint legutóbb, bár mandátumvesztés nélkül, megtartva 12 képviselői helyét. Valenciában valami hasonló történt: az IU szövetségi ágának integrációjával jött létre a Compromís-Podemos-EUPV, amely 659 771 szavazatot kapott, 13 778 szavazattal kevesebbet, mint legutóbb, bár megtartotta a 9 képviselői helyét. Galíciában az En Marea 347 542 szavazatot gyűjtött, 63 156 szavazatot és 1 mandátumot veszített, így az új eredmények alapján 5 mandátummal zárt. Az IU-Podemos szövetség végeredményben nem szállított több szavazatot, sőt, ellenkezőleg: a két lista eredményeit összeadva több mint 1 000 000 szavazatot és 2 mandátumot veszítettek a 2015-ös választásokhoz képest. A munkásosztálybeli IU-szavazó nem tudott azonosulni a városi diákokban testet öltő, radikális baloldali diskurzussal.

A Podemos számára nagy jelentőségű volt a következő megmérettetés, amelyre 2016. szeptember 25-én került sor a galíciai és baszkföldi autonóm választásokon. A galíciai választásokon Alberto Núñez Feijóo megőrizte 41 mandátumát és abszolút többségét, ami az atlanti régiót a PP szavazatok „lerakatává” tette. A baloldali tábor azonban a PSdeG–PSOE vezetői hiányosságai miatt négy képviselői helyet veszített, valamint a BNG is egy mandátummal kevesebbet szerzett. Az En Marea immár hivatalos politikai pártként megelőzte a szocialistákat, és a második helyre került, így egy esetleges jövőbeli baloldali hárompárti kormány kulcsfontosságú referenciapontjává vált Galíciában, Luís Villares, a Galíciai Bírak a Demokráciáért szövívője vezetésével. A párt

¹⁹ Carvajal 2016a; Carvajal 2016b.

a szavazatok 19,7 százalékát szerezte meg, 273 523 szavazattal és 14 mandátummal, 5 helyet javítva. Az En Marea ismét megmutatta a csoportok integrálásáról szóló elképzelését, és sikerült felváltania a PSOE-t mint a baloldal referenciapontját egy esetleges kormányzás szintjén.

A baszk autonóm választásokon a politikai helyzet egészen más volt. Iñigo Urkullu PNV-je a szavazatok 37,36 százalékával 28 mandátumot szerzett, és ezzel vitathatatlanul megőrizte kormánypárti pozícióját. A második legfontosabb politikai erő, Idoia Mendía szocialistái azonban az előző választásokhoz képest a szavazatok 40,6 százalékát veszítették el. Az EH a baszk közszolgálati televízió (Bildu Maddalen Iriarte, EITB) újságírójának vezetésével új képet alakított ki az ETA társadalmi támogatottságáról, választói tábora ugyanakkor 19 százalékkal csökkent. Ennek ellenére sikerült megőriznie a második helyet, ami kulcsfontosságú a választókkal folytatott belső diskurzus szempontjából. Ezeken a választásokon a Podemos választási elvárásai nagyon magasak voltak. Az előző parlamenti választásokon 29 százalékot szereztek, a PNV pedig 24,9 százalékot, és az első hely megszerzésével nagy választási meglepetést okoztak. Ezeken az autonóm választásokon, ahol az induló kizárólag baszk volt, nagy kérdőjel volt, hogy a Podemos képes lesz-e ezt a sikert a szocialista szavazatok és a nacionalista baloldal összefogásával megerősíteni. A nevük Elkarrekin Podemos lett, a Podemos, az Ezker Batua-Berdeak (EB-B), az Ezker Anitza és az Equo által alkotott koalícióból. Az EB-B 2011 októberében megszakította kapcsolatait az IU-val és önállóan kezdett működni, így az IU újraépítette az Ezker Anitzát disszidensek bevonásával, amely ezek után a szövetségi referense lett Baszkföldön. A Lehendakaritza (a baszk kormány elnöki tisztsége) jelöltje Pili Zabala fogorvos lett, akit többek között azért választottak, mert testvérét – az ETA egyik tagját – a Terrorellenes Felszabadító Csoportok (GAL) ölték meg. A választás célja egyértelműen az volt, hogy a választókat elszakítsa a nacionalista baloldaltól, amely úgy „fehéredhetett”, hogy elhagyott egy olyan szervezetet, amely évszázadok alatt fejlődött, és a terrorszervezet felbérelt bérgyilkosainak támogatása jellemezte. A végeredmény azonban, bár fontos volt, csalódást okozott, mivel nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A PSE–PSOE megelőzésére ugyan volt lehetőség, de mégsem tudták legyőzni az EH Bildu-t. Az eredmény 157 334 szavazat, 14,86 százalék és 11 képviselő, ami a harmadik politikai erőt jelenti az autonóm közösségben.

A közelmúltbeli választási eredmények és a Podemos fő vezetői közötti nézeteltérések aktualitást adtak a 2017. február 13-án Vistalegrében újra összeülő Podemos-kongresszusnak. A Pablo Iglesias és Íñigo Errejón közötti stratégiai eltérések mindenki számára láthatóvá váltak. A 62 tagú Állami Polgári Tanács megalakulása fontossá vált, amikor a két vezető által az alulról megnyerhető támogatás mérésére került sor. Vistalegre II-ben 9000-en voltak jelen, azonban a szavazáson minden aktív, regisztrált választópolgárnak minősülő személy közvetlenül szavazhatott. A Podemosban nincsenek küldöttek. 456 725-en regisztráltak, ami nagyon magas szám – részben annak köszönhetően, hogy nincs tagdíjfizetési kötelezettség, és a regisztráció közvetlenül a párt honlapján történhetett. A kongresszuson a szavazáson való részvételre jogosult aktív, regisztrált küldöttek körét azonban azok alkották, akik már korábbi alkalmakkor is aktívan részt vettek szavazásokon, így a létszám 283 175 főre csökkent. Ebből ténylegesen 155 275 fő vett részt a szavazáson, ami a regisztráltak 34,5 százalékát jelenti.

Pablo Iglesias 89 százalékos támogatottságot szerzett, 128 700 szavazatot kapott, szemben az alternatíva, Juan Morenó 15 700 szavazatával. A párt főtitkára által bemutatott Podemos para Todas nevű szervezeti modell a tagok több mint 50 százalékának támogatását nyerte el, míg Íñigo Errejón Recuperar la Ilusión nevű javaslatát a szavazók 34 százaléka támogatta. A kongresszuson bemutatott négy dokumentumot – politikai, szervezeti, etikai és egyenlőségi – a tagság elfogadta, és így a párt prioritásaként a társadalmi igazságosságért és az emberi jogokért folytatott küzdelmet, a „*derecho a decidir*” (a spanyolországi régiók önrendelkezési jogát) és a nők elleni erőszak felszámolásáért folytatott küzdelmet emelte ki. A párt konszolidálta a szervezetet, amely inkább elnöki, mint közgyűléses alapú volt. A 62 tagú Állami Polgári Tanácsban 37 tanácsos Pablo Iglesias, 23 Íñigo Errejón és 2 Miguel Urbán antikapitalistái mellett tette le a voksát.²⁰ A rendezvény végén elénekelték Lluís Llach *L'Estaca* című dalát, amely egykor a kommunisták és a radikális baloldal Franco tábornok elleni küzdelmének jelképévé vált. A dal szerzője a katalán függetlenséget támogató autonóm képviselő.

A következő választási erőpróba a 2018. december 2-i andalúziai autonóm választás volt. Ezen a választáson Susana Díaz szocialistái

²⁰ García de Blas 2017.

elvesztették abszolút többségüket, ami a PP és a Ciudadanos által – a VOX külső támogatásával létrehozott – új végrehajtó hatalomnak kedvezett. A radikális baloldal 2018 októberében Adelante Andalucía néven formálódott, a Podemos Andalucía és az IULV–CA megállapodásával, az Equóval és a Partido Andalucista feloszlásából származó csoportokkal, például a Primavera Andaluzával és az Izquierda Andalucistával együtt. Az elnökjelölt a cádizi születésű Teresa Rodríguez volt, akinek a karrierje a szülővárosában, Rotában lévő katonai támaszpont elleni demonstrálással indult, majd később az Izquierda Anticapitalista (Antikapitalista Baloldal) szakszervezetiseként az oktatás területén tevékenykedett. A Podemos európai parlamenti képviselőjeként vált ismertté, később pedig a párt andalúziai főtitkárává választották. Ezen a választásokon 584 040 szavazatot és 17 mandátumot sikerült szereznie, ami azért bizonyult keserű eredménynek, mert a korábbi, 2015-ös választásokon a Podemos önálló listán 12, az IULV–CA pedig további 5 mandátumot nyert. A 2018-as választásokon a Podemos és az IULV–CA egységes listájával a végeredmény 3 mandátum elvesztése lett, és a Ciudadanos mögött a negyedik andalúziai politikai erővé vált.

Az a feltételezés, hogy a Podemos már elérte növekedésének határait, hogy az „ég meghódítása” messze van, és hogy a szocializmus ügye – a közvélemény-kutatások szerint – már a múlté, továbbra is Pedro Sánchez kormányának kedvez, amely lassan, de fokozatosan visszaszerzte a lila párttól korábban elpártolt szavazókat. A politikai következmények az Iñigo Errejón körüli területi összefonódások és a párt kritikái miatt jelentkeztek. Valenciában a Compromís egyedül indult az összes közelgő választáson, Galíciában pedig a Podemos elhatárolódott az En Mareától, és saját listát indított. Andalúziában az Adelante Andalucía az Unidos Podemoson belül saját, autonómiával rendelkező összefogássá akart fejlődni, ahogy azt mások is tették, kivéve a Compromist, amely a 2016-os kongresszuson „vegyes” társaságba került. Az egységes parlamenti frakció megalakításának nehéz helyzete láthatóvá tette a mozgalom problémáit, amelyeket a választási kudarcok csak tovább súlyosbítottak.

2019. január 17-én Iñigo Errejón meglepő bejelentést tett arról, hogy Manuela Carmena polgármester asszony platformján jelölteti magát a madridi helyhatósági választásokon. Néhány nappal később lemondott mandátumáról a Képviselőházban. 2019. január 25-én Ramón Es-

pinar madridi főtitkár, autonóm képviselő és szenátor is lemondott tisztségéről, ami a vezetőség széthullását és a válság elmélyülését eredményezte. 2018. december 22-én Manuela Carmena létrehozta új platformját „Több Madrid” néven („Más Madrid”), ami a Podemoson és az IU-n kívül jött létre. A rés megnyílásával napok kérdése volt csak, hogy az „errejonista” (Íñigo Errejón híveiből álló) tábort is kihasítsák. Az alapítók közül már csak Pablo Iglesias és Íñigo Errejón maradtak talpon, különböző, egymással versengő politikai projektekben tevékenykedve.

2019. április 28-án voltak az általános választások, de már 2019. március 15-én a Podemos, az IU és az Equo megváltoztatta a jelölés nevét Unidas Podemosra, hogy feministább hangzást adjon neki. Néhány szövetségesük – például a Compromis és az En Marea – azonban úgy döntött, hogy külön listán indul, és elhatárolódik Pablo Iglesias irányításától. Az eredmény azonban katasztrofális volt: 3 135 480 szavazatot, vagyis 11,97 százalékot és 35 mandátumot szerzett, beleértve az En Común-Unidas Podemos két galíciai képviselőjét, akik az En Mareaval rivalizálva indultak (amely úgy döntött, hogy külön indul). Az En Marea azonban alig 17 700 szavazatot ért el, ami csekély 1,08 százalékot jelent. Ami a katalánokat illeti, ők Jaume Asens ügyvéd, Barcelona alpolgármesterének jelölésével vettek részt a választáson, de az En Comú Podem listája 614 738 szavazatot kapott, így Katalóniában az első helyről a harmadikra csúsztak le 7 mandátummal, 5 mandátumot veszítve ezeken a választásokon. A függetlenségpárti profil jelentős szavazatkiáramlást eredményezett, ami kedvezett a PSC-nek. Valenciában a Compromis úgy döntött, hogy önállóan indul: 172 751 szavazatot és 6,45 százalékot szerzett, és mindössze egy képviselői helyet, elvesztve 3 olyan képviselőt, akiket korábban a lila párttal közösen nyert el. A Podemos összesen 71 képviselői helyet veszített. A PSOE ezzel szemben 38-at visszanyert, így végül 123 képviselővel zárta a választást, és a Podemos és partnerei által elvesztett mandátumok jelentős részét megszerezte. Mivel így nem lehetett kormányt alakítani, novemberben megismételték a választásokat, amelyen hasonló eredményeket értek el, bár májusban az európai, önkormányzati és autonóm választások Spanyolország nagy részén fenntartották a csökkenő tendenciát. Az Unidad Podemos és a PSOE megállapodott a kormányalakításról, ahol Pablo Iglesias a kormány második alelnöki posztját töltötte be, és radikális programját erőltette. Iglesias a madridi régió 2021-es autonóm

választásán is indult, de kudarcot vallott, így a Podemos vezetését Ione Belarrára hagyta. Azóta a közvélemény-kutatások továbbra is csökkenő tendenciát mutatnak a lila párt támogatottságával kapcsolatban, miközben az új alelnök, Yolanda Díaz – a PCE-tagsági kártyával rendelkező kommunista – saját programot dolgoz ki. Célja, hogy a spanyol ajkú kommunizmus legyen a Podemos populista neokommunizmusa zátonyra futásának fő haszonélvezője.

A Podemos kormányzati szerepvállalása révén a következő célok valósultak meg: a családot és a demokratikus emlékezet projektjét fenyvegető genderideológia különböző pontjainak elfogadása; továbbá az úgynevezett „demokratikus emlékezet” programjának bevezetése, amely Spanyolország történelmének egyetlen, hivatalos értelmezését teszi lehetővé, mégpedig a radikális baloldal által sulykolt történelemfelfogást. Ez a narratíva a kommunizmust a demokrácia és a szabadság nemes képviselőjeként jellemzi, miközben a jobboldali álláspontokat – rájuk sütve a fasizmus vagy a nácizmus bélyegét – jogi eszközökkel igyekeznek kiszorítani a közbeszédből.

Irodalom

- Álvarez Bolado, Alfonso 1976: *El experimento del nacional-catolicismo, 1939–1975*. Madrid, Edicusa.
- Babiano, José 1995: „Los católicos en el origen de Comisiones Obreras.” *Espacio, Tiempo y Forma*, 8, 277–294.
- Botti, Alfonso 1992: *Cielo y dinero. El nacionalcatolicismo en España, 1881–1975*. Madrid, Alianza Editorial.
- Cárcel Ortí, Vicente 2009: *Historia de la Iglesia en la España contemporánea (siglos XIX y XX)*. Madrid, Palabra.
- Carrillo, Santiago 1977: *Eurocomunismo y Estado*. Madrid, Editorial Crítica.
- Carvajal, Álvaro 2016a: Las bases de Podemos respaldan por un 98% la alianza con IU. *El Mundo*, május 12. <https://www.elmundo.es/espana/2016/05/12/57349bd822601dab768b466d.html> (letöltve: 2022. augusztus 20.)
- Carvajal, Álvaro 2016b: Las bases de IU aprueban por un 87,8% la coalición con Podemos. *El Mundo*, május 12. <https://www.elmundo.es/espana/2016/05/12/5734580f468aeb05058b4636.html> (letöltve: 2022. augusztus 20.)
- Claudin, Fernando 1977: *Eurocomunismo y socialismo*. Mexikó, Siglo Veintiuno.
- Cuenca Toribio, José Manuel 1978: *Aproximación a la historia de la Iglesia contemporánea en España*. Madrid, Rialp.
- Díaz-Salazar Martín de Almagro, Rafael Pedro 1981: *La Iglesia, dictadura, democracia*. Madrid, HOAC.

- Díaz-Salazar Martín de Almagro, Rafael Pedro 1993: Los cristianos, la lucha por la democracia y la creación del nuevo movimiento obrero. *XX Siglos*, 4. 16, 5–14.
- Elorza, Antonio 1995: *Berlinguer, el eurocomunismo*. Madrid, Información e Historia.
- Estruch Tobella, Joan 2000: *Historia oculta del PCE*. Madrid, Temas de Hoy.
- García de Blas, Elsa 2017: Iglesias logra todo el control para imponer el Podemos más radical. *El País*, febrúar 13. https://elpais.com/politica/2017/02/12/actualidad/1486890748_595172.html (letöltve: 2019. febrúar 26.)
- García Villoslada, Ricardo 1979–1982: *Historia de la Iglesia en España*. 6 volúmenes. Madrid, BAC.
- Gil, Iván 2014: Podemos logra recaudar ,in extremis' 132.000 euros para costear su asamblea. *El Confidencial*, november 13. https://www.elconfidencial.com/espana/2014-11-13/podemos-logra-recaudar-in-extremis-132-000-euros-para-costear-su-asamblea_454629/ (letöltve: 2022. augusztus 29.)
- Gómez Parra, Rafael 1991: *GRAPO. Los Hijos de Mao*. Madrid, Editorial Fundamentos.
- Gómez Pérez, Rafael 1976: *Política y religión en el régimen de Franco*. Barcelona, Dopesa.
- Grupo Edelvec 1985: *FRAP: 27 de septiembre de 1975*. Madrid, Vanguardia Obrera.
- Hermet, Guy 1972: *Los comunistas en España*. Párizs, Ruedo Ibérico.
- INE 2014: *Datos de la Encuesta de Población Activa del primer trimestre de 2014 del INE*. http://www.foessa2014.es/informe/uploaded/descargas/VII_INFORME.pdf (letöltve: 2024. 08. 12.)
- Laiz, Consuelo 1993: *La izquierda radical española en España durante la transición democrática*. Tesis doctoral. Madrid, UCM.
- Manté, Roser 2004: *Formación y evolución del PCE (i) 1969–1973*. Trabajo fin de carrera. Barcelona, Universidad Autónoma de Barcelona.
- Martorell, Manuel 2000: *Jesús Monzón, el líder comunista olvidado por la historia*. Pamplona, Pamiela.
- Morán, Gregorio 1986: *Miseria y grandeza del Partido Comunista de España 1939–1985*. Barcelona, Planeta.
- Novalés, Fernando 1989: *El tazón de hierro: Memoria personal de un militante de los GRAPO*. Madrid, Crítica.
- Orella, José Luis 2019: „Podemos and the conquest of the skies.” *Przegląd Europejski*, Varsó, UW, 4, 123–141. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.7893>
- Pellicer, Tomás 2010: *FRAP grupo armado*. Bilbao, Gatazka.
- Redondo, Gonzalo 1999: *Política, cultura y sociedad en la España de Franco (1939–1975)*. Pamplona, EUNSA.
- Treglia, Emanuele 2012: *Fuera de las catacumbas. La política del PCE y el movimiento obrero*. Madrid, Envida.
- Tusell, Javier 1977: *La oposición democrática al franquismo 1939–1962*. Barcelona, Planeta.
- Tusell, Javier 1979: *Eurocomunismo en España*. Madrid, Fundación Humanismo y Democracia.
- Tusell, Javier 1984: *Franco y los católicos. La política interior española entre 1945 y 1957*. Madrid, Alianza Editorial.